

Foto Triglav film

BUTIČNA DISTRIBUCIJA OSEBNE PRTLJAGE – Film Janeza Lapajneteta bo na sporedu vsak četrtek ob 20. uri v dvorani Slovenske kinoteke. Na fotografiji Klemen Slakonja kot Vid in Nataša Barbara Gračner kot Mojca (v ozadju Nina Rakovec kot Nina).

OCENA Film

Mojster nemih metafor

ŽENJA LEILER

Osebna prtljaga
scenografija, montaža, režija **Janez Lapajne**
scenarij **Janez Lapajne, Nejc Gazvoda**
produkcija **Triglav film**
Slovenija 2009
Ljubljana, Slovenska kinoteka

Osebna prtljaga ni le Lapajnetov najsuverenejši film do zdaj (Šelestenje, 2002, Kratki stiki, 2006), ampak gotovo tudi najbolj avtorska izjava slovenskega filma zadnjih nekaj let. Ne le, da je to film, ki prefinjeno premišljuje vsak svoj kader, sekvenco, njune medprostore, mizansceno, montažo, ampak je tudi film, ki občutljivo in lucidno poveže slovenski tukaj in zdaj z njegovim polpreteklikom.

Naslov filma je seveda metafora. Tako za naše male, intimne mentalne poškodbe, ki jih prinesemo, celo krepimo v razmerjih, »kratkih stikih« z drugimi, kot za širšo družbeno prtljago, s katero smo determinirani kot sodobni sleherniki konkretne tukajšnjosti. A metafora je tudi že sama uvodna, pa potem sklepna sekvenca filma, vizualno impresiven zračni posnetek rahlo zasneženega, zamrznjenega, zamegljenega gozda, ozvočenega že s skorajda srhljivo bolečim zborovskim petjem slovenske ljudske glasbe – gozd, še posebej slovenski gozd, pač prekriva in skriva marsikaj. Vendar, da ne bo pomote: Osebna prtljaga nikakor ni film o naši travmatični polpretekli zgodovini, je pa ta, kolikor in ker je kot prtljage ne znamo, zmoremo, nočemo odložiti, seveda odtisnjena v našo sedanost. Stik med obema Lapajne izpelje prek zgodbe urbane, premožne, skratka navidezno urejene in zgledne družine, ki bo – obtežena z mimikrijo, pretvarjanjem in lažmi – pred našimi očmi razpadla po šivih. Prav vivisekcija potrta navidezno idilične družinske fotografije bo potem izmerila tudi duhovno kondicijo in anomalije sodobne slovenske družbe.

Protagonistka je Mojca (izvrstna Nataša Barbara Gračner), uspešna, premožna poslovna ženska srednjih let, ki je očitno zaradi čustvene praznine ob pasivnem, neizrazitem možu, lepotnem kirurgu Samu (Brane Završan) in avtoritativnem očetu Ignacu, nekdanjem primariju (Boris Cavazza), pretirano navezana na sicer nadarjenega, a čustveno razvajenega sina Vida (Klemen Slakonja). Njena ljubezen je egoistična, patološka, skorajda incestuozna. Po drugi strani je tudi sama še vedno očkova mala punčka, očka pa pravzaprav pravi oče njene družine. Do novega sinovega dekleta Nine (Nina Rakovec), impulzivne, predrzne najstniške punce, ki je v permanentnem konfliktu s svojo promiskuitetno in (pre)mlado materjo samohranilko Živo (Tjaša Železnik), je po malomeščansko odklonilna. To osnovno zgradbo

zgodbe in značaje njenih poganjalcev izpelje Lapajne naravnost bravurozno. (Tudi ob izvrstni igralski zasedbi, pa naj gre za prvokategornike ali šele prihajajoče mlade igralce.)

Nalom navidezne, skorajda estetične družinske »normalnosti« povzroči erotična iskra med Vidovo punco in njegovim očetom, pravzaprav med edinima pravima marginalcema, nekakšnima disfunkcionalcema, odvečnežema tega »idiličnega« družinskega trikotnika: oče – hči – vnuk. Pošlje jo resda Nina, oropana materinske, sploh pa očetovske figure, a to ni opravičilo za Vidovega očeta, ki vse prepozno pomisli na posledice svojega dejanja. Še ko hoče končati razmerje, tega ne zna storiti odraslo in odgovorno, ampak Nino na stopnicah nesrečno, usodno odrine. Na tej točki družinska drama vstopi tako v kriminalko (truplo bo treba skriti, konča v jami sredi globokega gozda!) kot tragedijo (ko hoče sin pokrpati svoj odnos z Nino – ki jo, ne da bi vedel, mrtvo prevaža v očetovem beamveju –, ga zbije avto). A maske, kot bi pričakovali, zdaj ne bodo padale z obrazov, ampak bodo, čeprav otrple, postale še izrazitejše. Kot parfum ne prikrije smradu, tudi značaju ni mogoče ubežati, ubežati pa ni mogoče niti nerazčiščeni preteklosti. Zapozneno soočenje s svojimi dejanji ali njihovo razkritje nujno vpliva na prihodnost, tragične žrtve te prihodnosti pa niso posedovalci preteklosti, ampak akterji prihodnosti, torej otroci otrok Očetov. Ta poantirana zarez, ki jo podpira tudi povsem konceptualna, skorajda monokromatska fotografija neizrazitih, zbledelih bledorjavnkastih barv, bi morala biti pravzaprav dovolj. Kajti vse do tu je Lapajne rafiniran mojster filigransko sestavljenih prizorov, ki so vedno narejeni v enem posnetku, »nemih« metafor in nevidnih časovnih medprostorov. Potem pa kot bi se ustrašil, da ni bil dovolj ekspliciten, zapelje film v zadnjo tretjino in ga začne pretirano pojasnjevati. Še posebej nepotrebni se zdijo prizori histeričnega in banalnega novinarskega poročanja o odkritju trupel v kraški jami, med njimi presvežega, da bi ga bilo mogoče pripisati povojnim pobojem ... Ta groba eksplicitnost sorodnosti med zamolčano preteklostjo in sodobno slovensko družbeno patologijo je skorajda vulgarna, ob intimistični univerzalnosti družinske tragedije premočna in preveč dobesedna. Kljub temu že vsaj od Kruha in mleka (2001) Jana Cvitkoviča nismo videli domačega filma, ki bi bil tako zares lokalni. Z zgodbo neke družinske patologije kot metafore družbeno nereflektiranega, a še kako prisotnega nelagodja sodobnega življenja, ki mu vladajo ekstremni egoizem, popolno zasebnost in marketinški videz, pa tudi tako zelo univerzalen. Ter predvsem avtorsko zrel.